

foglalkozik (186—198. l.). Mesteriskolájának növendékeit — mint elmondja — inkább tanácsokkal, semmint utasításokkal látja el, megérti a fiatal zeneszerzőket. Az új zenét mellőző előadóművészeket viszont inkább utasításokkal látja el, semmint tanáccsal. Úgy véli, jó művek terjedését akadályozza, hogy az előadóművészek jelentős része önmaga felszínes tündöklését nem kívánja kísérletezéssel veszélyeztetni. Ezért nem fejlődik kellően a közönség hallása, ízlése sem. Dessau szerint: „*Aki helyesen érti Beethovent és Mozartot, megérti Schoenberget és Bartókot is ... de akik ez utóbbiakat nem értik, azok Beethovent sem értik, illetve hibásan hallgatják ... Erről azonban távolról sem csak ők tehetnek — nekünk viszont tanulnunk kell ezekből az esetekből, ha zenei életünk gyakorlatába át akarjuk ültetni a klasszikus és modern literatúra műveinek nagy szocialista vívmányait és humanista törekvéseit.*” (197. l.) Dessau, amikor pozitív előadóművészeti példákat keres, Hermann Scherchenre hivatkozik és a Kolisch-vonónégyesre, amely „*Bartók vonónégyesek ösbemutatói előtt hatvan próbát tartott mielőtt a pódiumra lépett.*” (195. l.)

A kötet utolsó írása „*Vallomás Bartókról*” (198—199. l.) 1955-ből (!) való s az NDK Művészeti Akadémiája Bartók-emlékhangversenyének műsorfüzetében jelent meg. Dessau elsősorban nem a „nagy” alkotásokkal foglalkozik, bár a vonónégyesekre, a zongoraversenyekre, a Zenére és a színpadi művekre is felhívja a figyelmet. Mégis, a Mikrokozmoszra utal különös nyomatékkal, s Bartók életművének demokratikus nevelő koncepciójára. „*Ki merem mondani, hogy egész zenei alkotótevékenységünkben és zenehallgatásunkban előbbre tartanánk, ha ennek az egyetlen Bartók-műnek a kultuszát jobban elmélyítenénk.*” Az egész megemlékező írás alapeszmeje, hogy az NDK zenekultúráját gazdagítja, ha jobban, alaposabban megismeri Bartók alkotásait.

E tartalmas kötet olvasójában egy elfogulatlan és széleskörűen tájékozódó muzsikusi portréja rajzolódik ki. Paul Dessau, az NDK zeneszerzésének nesztora valóban ifjú művész, mert minden új impulzus befogadására kész, mégha a zenei nyelv változásait kritikával fogadja is.

B. J.

Emanuel Muntág:

VILIAM FIGUŠ—BYSTRÝ —
ŽIVOT A DIELO (1875—1937)
[ÉLETE ÉS MŰVE]

Martin, Matica Slovenská, 1973.

Az első szlováknyelvű opera, a Detvan (1928) szerzőjének, s a szlovák népdalok szorgalmas gyűjtőjének megismeréséhez értékes segítséget kapunk e kötettel. E. Muntág hosszú évek kutatásainak eredményeként szerzőnk valamennyi művének és kiadványának részletes, jól elrendezett, áttekinthető tematikus katalógusát s a teljes bibliográfiát közli. Ha „csak” ennyi állna előttünk — ez a kötet gerince — akkor is a megismerés és értékelés objektív útját biztosítaná számunkra. A szóló-, kamara- s zenekari művek, egyházi és világi kórusok, magyar népies műdal-, kurucdal-, s szlovák népdalfeldolgozások hosszú sora — 22 csoportba osztva — bizonyítja a 20. századi szlovák nemzeti zene első generációjához — Schneider—Trnavsky, Moyzes Mikulas, Lichard Milan, Bella Jan nemzedékéhez — tartozó szerzőnk sokirányú érdeklődését s szívós munkáját. Az időrendben összeállított jegyzék segítségével maga az életút is nyomon követhető. Am ennek színesebb, részletesebb bemutatásához autentikus forrás maradt fenn: Figus Bystrý saját naplója. 15 éves korától kezdve halála napjáig folyamatosan vezette ezt s részletes életírását. Vallomásszerű reflexióiban csaknem minden körülötte folyó külső, művészi s politikai eseményre reagál, de elsősorban saját útjának, problémáinak s művészi fejlődésének tükrözését találjuk benne.

Ez a gyakran idézett napló teszi hitelessé a tömören fogalmazott életrajz egyes eseményeit és mozzanatait, s hozza közel Figus Bystrý alakját. Besztercebánya a középpontja az életútnak, ahol tanító, majd 1922-től tanítóképzői zene-tanár, a zenei élet szervezője és irányítója. (Gyerekkorában Pászton tanul magyarul, Pilsen és Bácskában is tanítókodik, 1914-ben a budapesti zeneakadémián középiskolai zenetanári oklevelet szerez.)

Az életrajz értékes főrésze a Detván opera megírásának története és szerepének megrajzolása a szlovák zenében. Magyar vonatkozásban pedig lényeges-

nek tartjuk azokat az adatokat, amelyek Bartók szlovák népdalgyűjteményével kapcsolatban Figus Bystrý szerepéről szólnak: 1921 márciusában Bartókkal együtt részt vesz a Matica Slovenská tárgyalásán. Megegyeznek, hogy ő veszi majd át a gyűjteményt Budapesten. 1923. júl. 12-én Bartók aztán meglátogatja ugyanebben az ügyben. Okt. 14-én kapja meg a megbízást az átvételre a Matica Slovenskától. Okt. 25-én érkezik meg Budapestre Bartókhoz, s 3 napon át válogatja a mintegy 1900 dallamot s a fonográf hengereket. — Demény János által közölt levelek alapján ismeretes, hogy Bartók már 1911-ben tárgyal a Túrócszentmártoni Könyvnyomda Részvénytársasággal szlovák népdalgyűjtésének ügyében. Ugyancsak itt szerepel Bartók 1924. aug. 20-i levele Figus

Bystrýhoz a fonográf típusokról. Mindezekről Muntág nem tesz említést s a szlovák gyűjtemény további sorsáról sem szól. Tudjuk, milyen keserves kálváriája lett Bartóknak ez az ügy s végül is a kiadást már nem érte meg: a Szlovák Akadémia 1959-ben és 1970-ben jelentetett meg két kötetre való anyagot belőle.

Figus Bystrýnak két népdalgyűjteménye jelent meg: 1906—15-ig 5 kötet, és 1928-ban újabb 1000 dallam. A népdalgyűjtés neki is, mint Bartóknak, szívügye volt. Nem véletlen kapcsolatuk ezen a területen. S hogy értékes munkát végzett, jelzi, hogy Bartók éppen vele tárgyalta a dallamok átadása ügyében.

Bárdos Kornél